

KRAJSKÁ HYGIENICKÁ STANICE
STŘEDOČESKÉHO KRAJE SE SÍDLEM V PRAZE

Zpráva o zdraví obyvatel Středočeského kraje

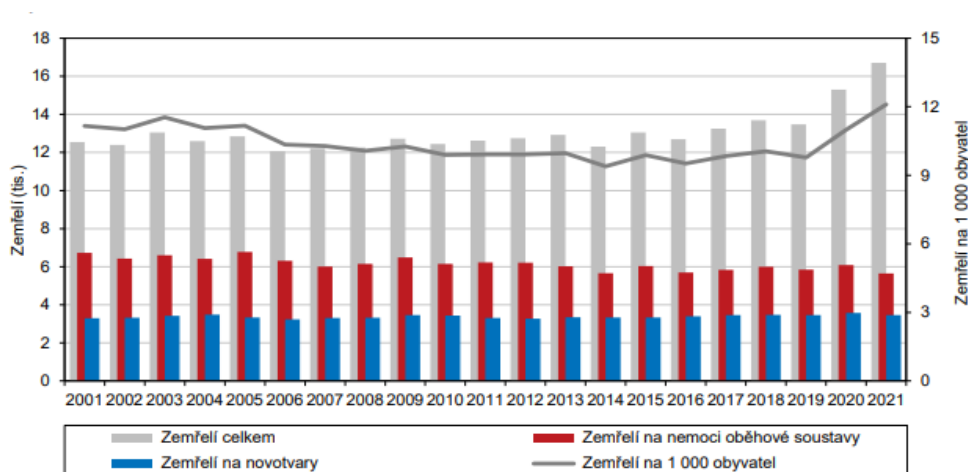
2013 -2021

Úmrtnost

1.1. Úmrtnost obyvatel Středočeského kraje

UKAZATEL: Úmrtnost (mortalita) vyjadřuje počet zemřelých osob v dané populaci za určitou dobu. Je to nepřímý ukazatel, protože o úmrtnosti nerozhoduje jen zdraví lidí, ale také mnohé jiné faktory, jako např. dostupnost a úroveň zdravotních služeb. Úmrtnost je ukazatelem, který velmi spolehlivě poukazuje na to, kolik lidí umírá, v jakém věku a na jaké příčiny. Zdroj: ÚZIS ČR

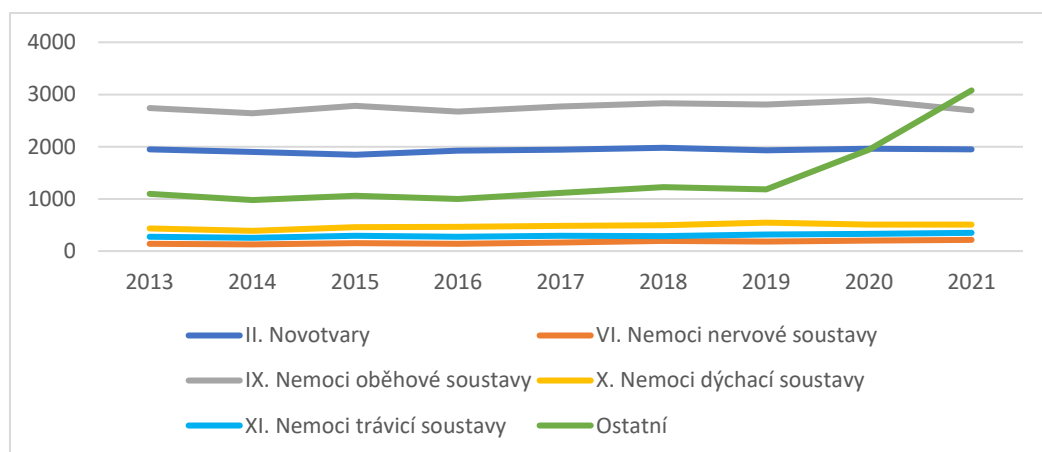
Graf č. 1: Počet úmrtí ve Středočeském kraji na 1 000 obyvatel

Zdroj: ČSÚ

Při porovnání počtu úmrtí dle jednotlivých příčin mezi muži a ženami vyplývá, že u mužů je vyšší podíl počtu úmrtí na novotvary než u žen, u žen pak jsou nejčastější příčinou úmrtí nemoci oběhové soustavy. Mezi jednotlivými roky se významně odlišuje průběh úmrtí na ostatní příčiny – v roce 2020 a 2021 jde o úmrtí v souvislosti s onemocněním Covid 19. Onemocnění Covid 19 se projevuje i v odlišném průběhu počtu zemřelých dle věku v roce 2020, kdy se zvýšil počet zemřelých již od věkové skupiny 70-74 roky.

Graf č. 2: Počet úmrtí ve Středočeském kraji dle příčiny úmrtí – muži (absolutní počet zemřelých v letech 2013 – 2021)

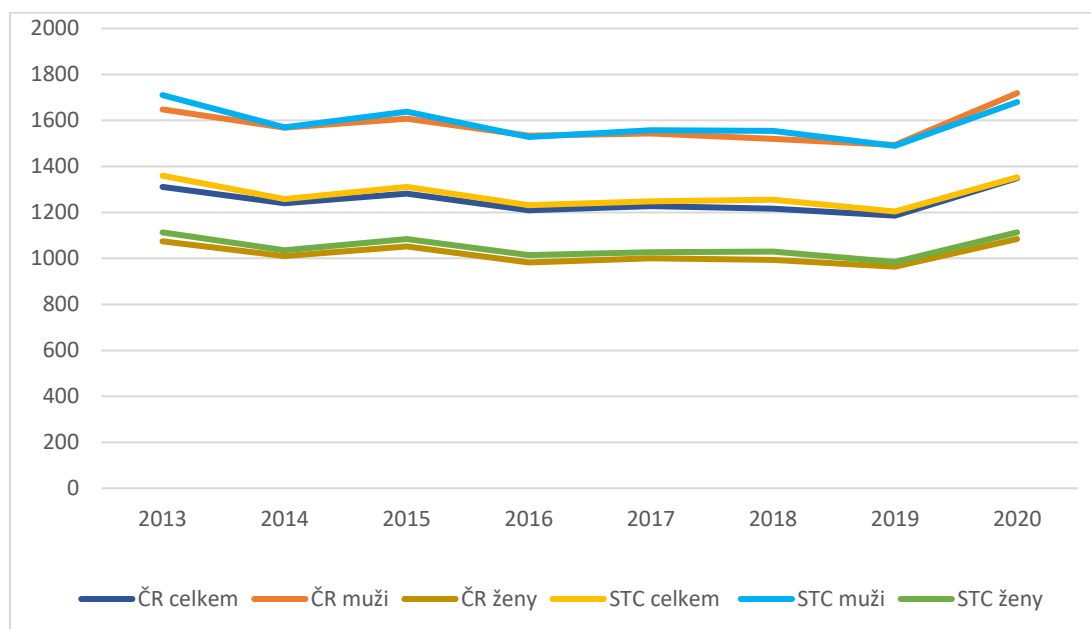
Zdroj: ČSÚ

Celková úmrtnost

UKAZATEL: Standardizovaná úmrtnost (SDR) – teoretická intenzita úmrtnosti (na 100 000 osob) reálné populace s určitým věkově specifickým profilem úmrtnosti za předpokladu věkové struktury populace odpovídající tzv. evropskému standardu (počítáno metodou přímé standardizace). Významný rozdíl existuje mezi úmrtností mužů a žen, trvale vyšší úmrtnost mají muži. Standardní teoretická evropská populace (stejná pro muže i ženy), použitá pro výpočet standardizované úmrtnosti, je tzv. nová Evropská standardní populace (ESP) definovaná v roce 2012, na kterou byla všechna data uvedená v této zprávě přepočítána ÚZIS.

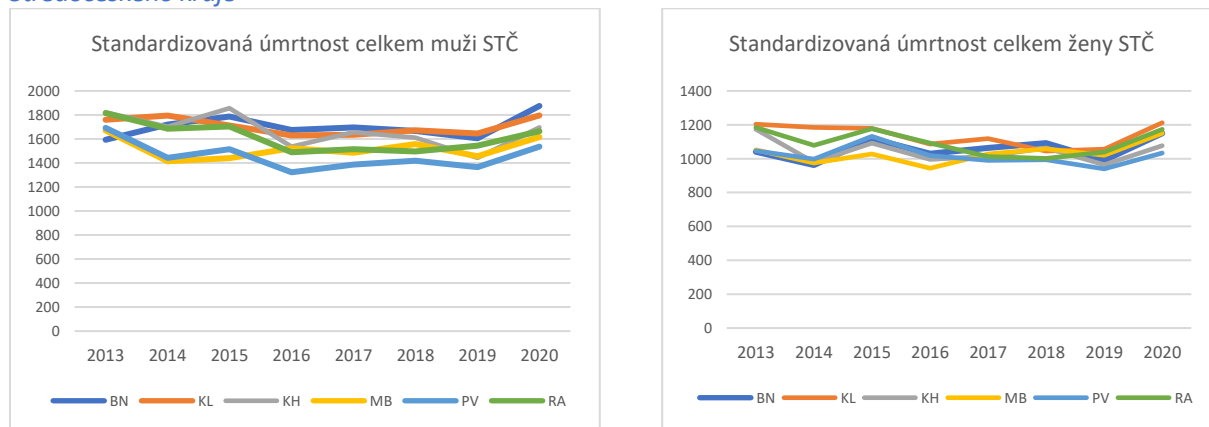
Ve sledovaném období let 2013 - 2020 je patrný klesající trend standardizované úmrtnosti (dále též „SDR“) u mužů i žen ve Středočeském kraji i Česku do roku 2017. Údaje jsou zaznamenávány dle Mezinárodní klasifikace nemocí – verze MKN10, která je WHO pravidelně aktualizována a tato aktualizace je pak oznamována sděleními Českého statistického úřadu. Od 1. 1. 2018 byla zavedena poslední aktualizace, následně pak byly vydávány její změny. Zvýšení úmrtnosti v roce 2020 lze pak připsat výskytu onemocnění Covid 19 a s tím souvisejícím nárůstem počtu úmrtí.

Graf č. 6: Porovnání celkové standardizované úmrtnosti na 100 000 mužů/žen Středočeského kraje, ČR

Zdroje grafů 6 a 7: ÚZIS ČR

Graf č. 7: Porovnání celkové standardizované úmrtnosti na 100 000 obyvatel ve vybraných okresech Středočeského kraje

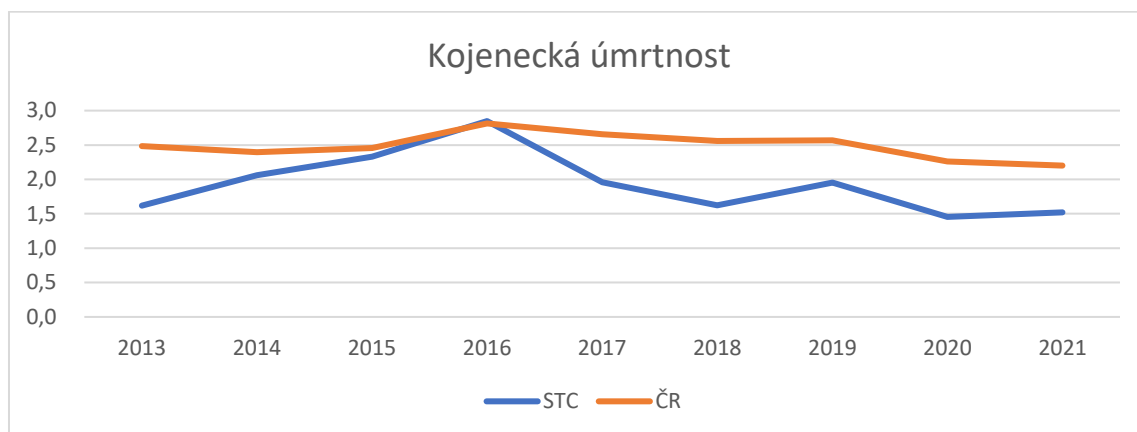

Kojenecká a novorozenecká úmrtnost

UKAZATEL: **Kojenecká úmrtnost** vyjadřuje počet dětí zemřelých před dosažením věku 1 roku na 1 000 živě narozených dětí, **novorozenecká úmrtnost** vyjadřuje počet dětí zemřelých před dosažením věku 28 dnů na 1 000 živě narozených dětí. Zdroj: ČSÚ

Oba ukazatelé úmrtnosti jsou sledovány dlouhodobě na celém světě, přičemž **úmrtnost dětí do 1 roku věku** je v ČR jednou z nejnižších nejen v celé Evropě, ale i ve světě.

Graf č. 8: Porovnání úmrtnosti dětí do 1 roku věku na 1 000 živě narozených (kojenecká úmrtnost) ve Středočeském kraji a ČR

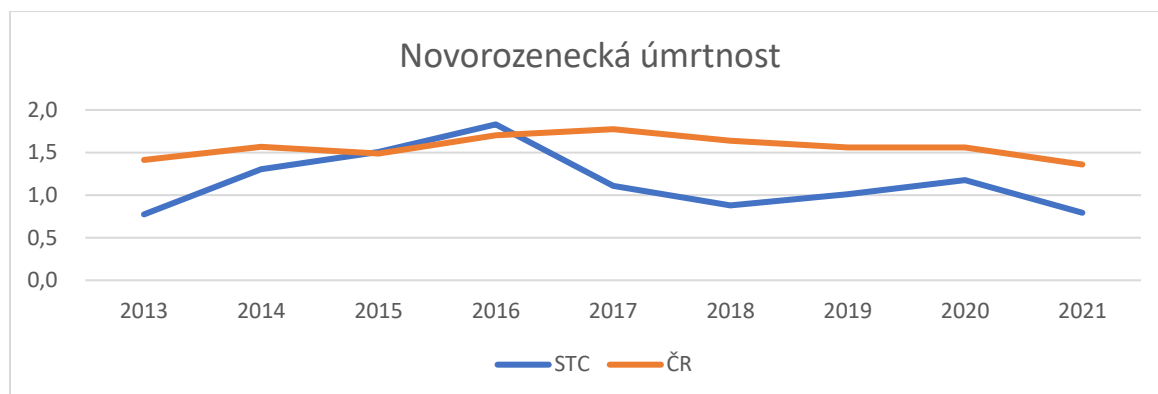

Zdroj: ÚZIS ČR

Po celé sledované období byla **kojenecká úmrtnost** ve Středočeském kraji nižší než kojenecká úmrtnost v ČR. Pro porovnání úrovně kojenecké úmrtnosti v jednotlivých okresech kraje lze využít pětileté průměry (2015-2019, zdroj ÚZIS ČR). Vyšší hodnotu než 5 letý průměr v ČR ve výši 2,6 byl v okrese Kutná Hora (3,8), Benešov (3,1), Mladá Boleslav a Rakovník (oba po 2,8). Středočeský kraj dosáhl v 5 letém průměru kojenecké úmrtnosti hodnoty 2,1. Mezi pohlavími je rozdíl v průměru 0,7 v neprospěch chlapců.

Novorozenecká úmrtnost ve Středočeském kraji byla ve sledovaném období, až na rok 2016, pod úrovní hodnot novorozenecké úmrtnosti v ČR. Pro porovnání úrovně kojenecké úmrtnosti v jednotlivých okresech kraje lze využít i pětileté průměry (2015-2019, zdroj ÚZIS ČR). Vyšší hodnotu než 5 letý průměr v ČR ve výši 1,6 byl pouze v okrese Kutná Hora (2,5). Mezi pohlavími je rozdíl v průměru o 0,3 opět v neprospěch chlapců.

Graf č. 1: Porovnání úmrtnosti dětí do 28 dnů věku na 1 000 živě narozených (novorozenecká úmrtnost) ve Středočeském kraji a ČR

Zdroj: ÚZIS ČR

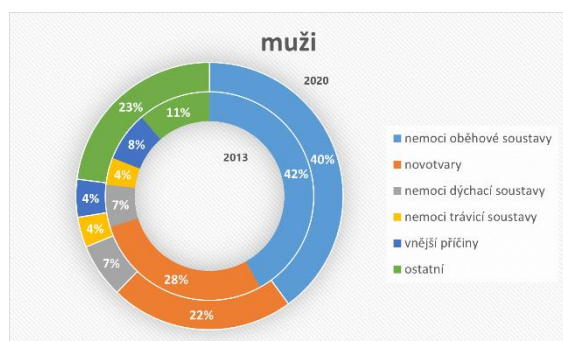
Standardizovaná úmrtnost dle hlavních příčin

Hlavními příčinami standardizované úmrtnosti jsou kardiovaskulární onemocnění neboli nemoci oběhové soustavy, dále novotvary, nemoci dýchací či trávicí soustavy a vnější příčiny (např. dopravní nehody, pády, sebevraždy, utonutí atd.).

Při porovnání změn ve struktuře standardizované úmrtnosti mužů mezi rokem 2013 a 2020 je patrné zvýšení podílu standardizované úmrtnosti u mužů u ostatních příčin o 12 %, kde se promítla úmrtí na onemocnění Covid 19, naopak ke snížení došlo u novotvarů o 6 procentních bodů a u vnějších příčin o 4, u nemocí oběhové soustavy o 2 procentní body. Stejně zůstaly nemoci dýchací a trávicí soustavy.

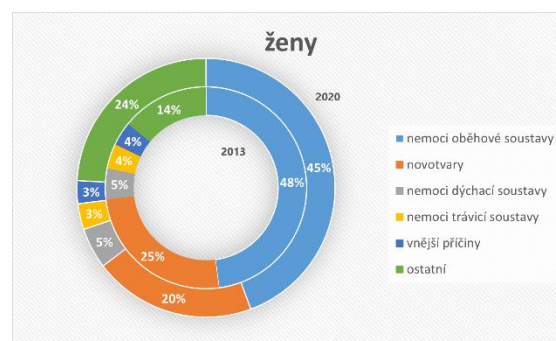
Při porovnání změn ve struktuře standardizované úmrtnosti žen mezi roky 2013 a 2020 je patrný největší pokles podílu u nemocí oběhové soustavy o 3 procentní body a u novotvarů o 5 procentních bodů. Naopak největší nárůst byl zaznamenán u ostatních příčin úmrtí o 10 procentních bodů (odraz úmrtí v souvislosti s onemocněním Covid 19).

Graf č. 2: Porovnání struktury standardizované úmrtnosti u mužů - porovnání rok 2013 a 2020

Zdroj: ÚZIS ČR

Graf č. 3: Porovnání struktury standardizované úmrtnosti u žen - porovnání rok 2013 a 2020

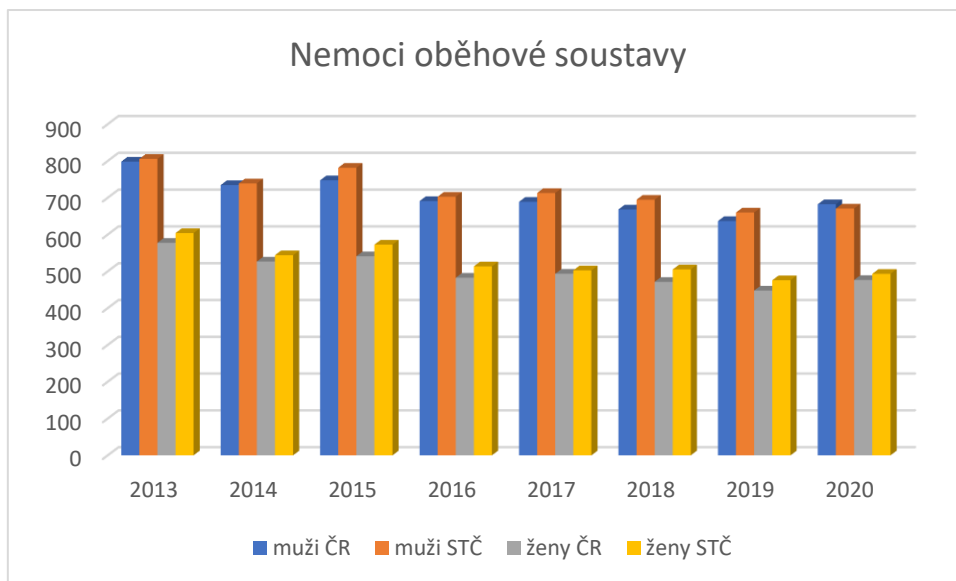

Zdroj: ÚZIS ČR

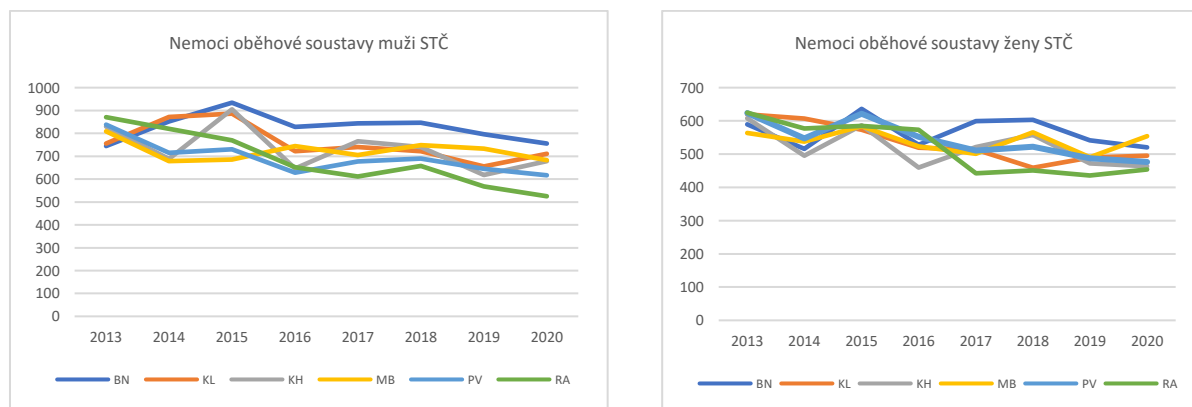
Standardizovaná úmrtnost na nemoci oběhové soustavy

V České republice jsou nemoci oběhové soustavy hlavní příčinou úmrtí, a to jak u mužů, kde se na celkové úmrtnosti podílely ze 40 %, tak u žen, kde se podílely v 45% případů. V průběhu let dochází k postupnému poklesu SDR jak u mužů, tak u žen. Ve Středočeském kraji je u obou pohlaví obecně SDR lehce vyšší než v ČR. U mužů je vyšší výskyt kardiovaskulárního onemocnění než u žen, a to od 25 do 30 %. Nejmenší rozdíly mezi pohlavími jsou u cévního onemocnění mozku.

Graf č. 12: Porovnání standardizované úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy na 100 000 obyvatel v ČR a ve Středočeském kraji v letech 2013 – 2020 dle pohlaví

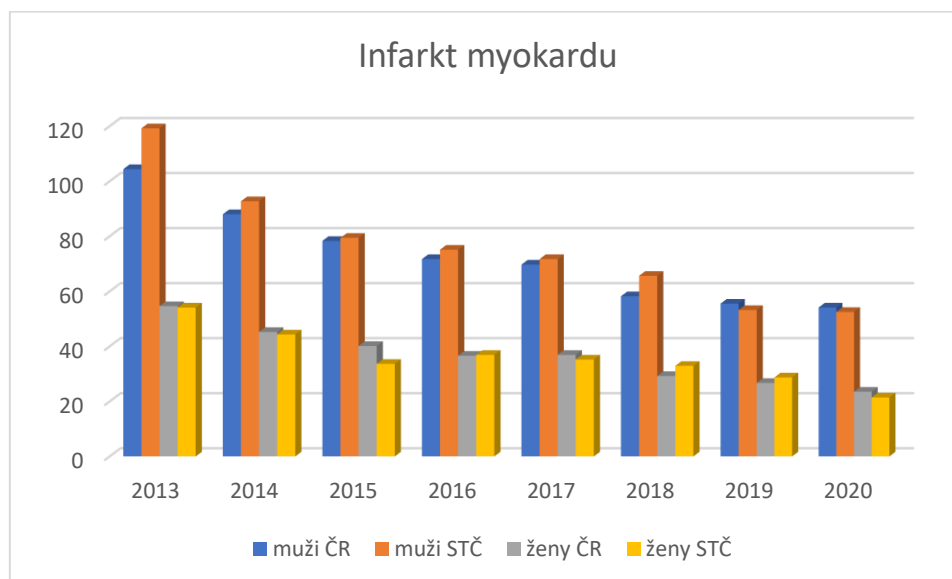
Graf č. 13: Porovnání standardizované úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy na 100 000 obyvatel ve vybraných okresech Středočeského kraje v letech 2013- 2020 dle pohlaví

Pokles úmrtnosti na tato onemocnění může být obecně způsoben poklesem incidence nebo letality. Letalita onemocnění souvisí především s úrovní léčebné péče, zatímco incidence nemocí oběhové soustavy je ovlivněna rizikovým profilem obyvatelstva.

Standardizovaná úmrtnost na infarkt myokardu

Graf č. 14: Porovnání standardizované úmrtnosti na infarkt myokardu na 100 000 mužů/žen v ČR a STČ v letech 2013 - 2020

Zdroj: ÚZIS ČR

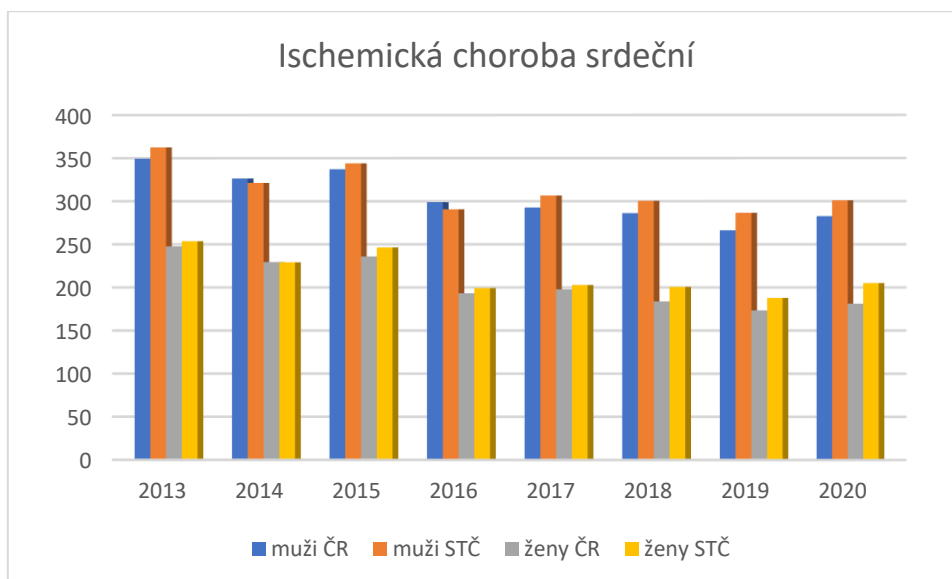
Ve sledovaném období je patrný setrvalý klesající trend SDR mužů/žen na infarkt myokardu.

Z analýzy dat SDR na infarkt myokardu (Graf č. 14) je patrný klesající trend v rámci ČR i Středočeského kraje, a to jak u mužů, tak u žen.

Ve Středočeském kraji došlo k poklesu hodnoty ukazatele u mužů ze 119,2 v roce 2013 na hodnotu 52,5 v roce 2020, což značí pokles o 56 %, u žen došlo k poklesu z 54,1 úmrtí na infarkt myokardu na 21,4 úmrtí na 100 obyvatel, což je pokles o 60%.

Standardizovaná úmrtnost na ischemickou chorobu srdeční

Graf č. 4: Porovnání standardizované úmrtnosti na ischemickou chorobu srdeční na 100 000 mužů/žen v ČR a STČ

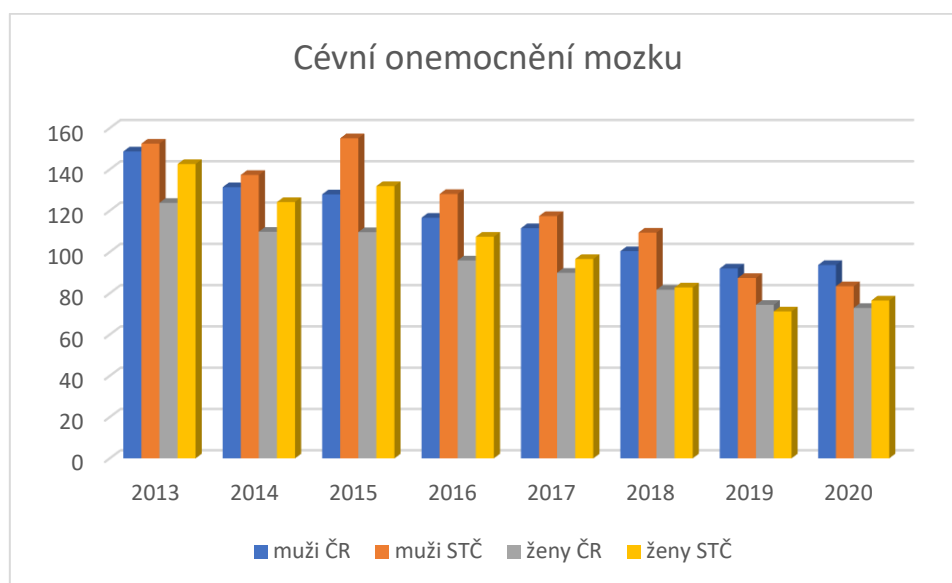
Zdroj: ÚZIS ČR

Ve Středočeském kraji činila v roce 2013 hodnota ukazatele SDR 362,5 úmrtí u mužů a 253,6 úmrtí u žen na 100 tisíc obyvatel, v roce 2020 pak SDR byla 301 úmrtí u mužů a 205,1 u žen na 100 tisíc obyvatel. U mužů se snížila SDR o 17 %, u žen o 19 %.

Standardizovaná úmrtnost na cévní onemocnění mozku

Cévní onemocnění mozku jsou onemocnění cévního původu s rychle se rozvíjejícími ložiskovými, občas i celkovými příznaky poruchy mozkové funkce. Příčinou je častěji porucha prokrvení části nebo celého mozku (ischemické cévní mozkové příhody), méně často krvácení do mozkové tkáně (intracerebrální krvácení, intracerebrální hemoragie) nebo krvácení do subarachnoidálního prostoru (subarachnoidální krvácení). Cévní onemocnění mozku jsou vůbec nejčastějším invalidizujícím onemocněním. Závažné je nejen postižení hybnosti, ale i porucha řeči, která je častou příčinou velmi traumatizující sociální izolace nemocného. Prezentovaná data zahrnují standardizovanou úmrtnost na cévní onemocnění mozku.

Graf č. 5: Porovnání standardizované úmrtnosti na cévní onemocnění mozku na 100 000 mužů/žen v ČR a STČ

Zdroj: ÚZIS ČR

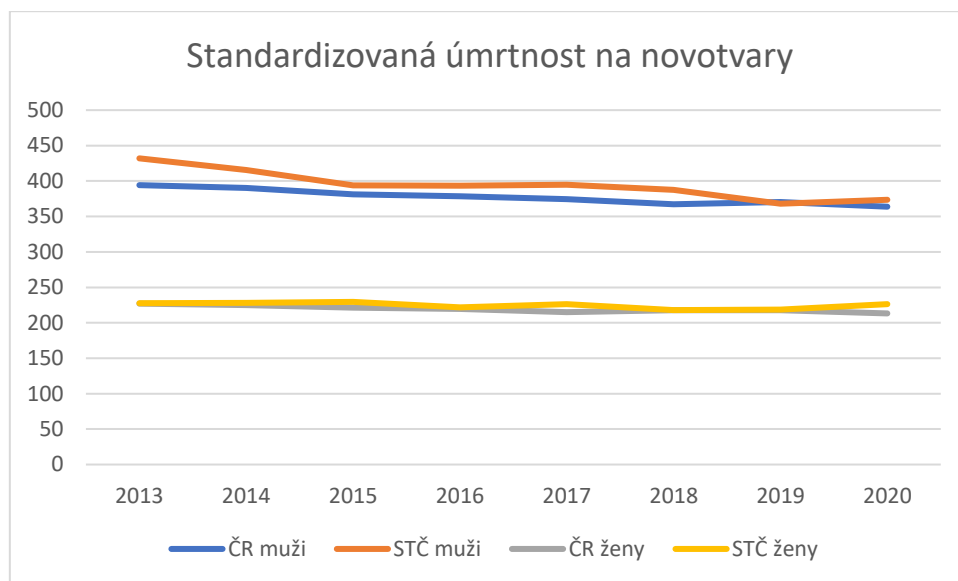
Z analýzy dat standardizované úmrtnosti na cévní onemocnění mozku u obou pohlaví je patrný výrazný klesající trend v rámci ČR i Středočeského kraje. Ve Středočeském kraji došlo u mužů k poklesu hodnoty ukazatele o 45 % z 152,5 v roce 2013 na hodnotu 83,4 zemřelých v roce 2020 na 100 tisíc obyvatel. U žen byl pokles mezi rokem 2013 a 2020 o 46%, tj. z hodnoty 142,6 v roce 2013 na hodnotu 76,5 v roce 2020 na 100 tisíc obyvatel.

Hodnota ukazatele byla do roku 2018 u obou pohlaví ve Středočeském kraji mírně vyšší než v ČR, za rok 2019 a a2020 došlo k poklesu pod hodnoty udávané pro ČR. Ve Středočeském kraji je srovnatelná s hodnotou ukazatele pro celé Česko (rozdíl 5,9 zemřelých v neprospěch Středočeského kraje).

Standardizovaná úmrtnost na novotvary

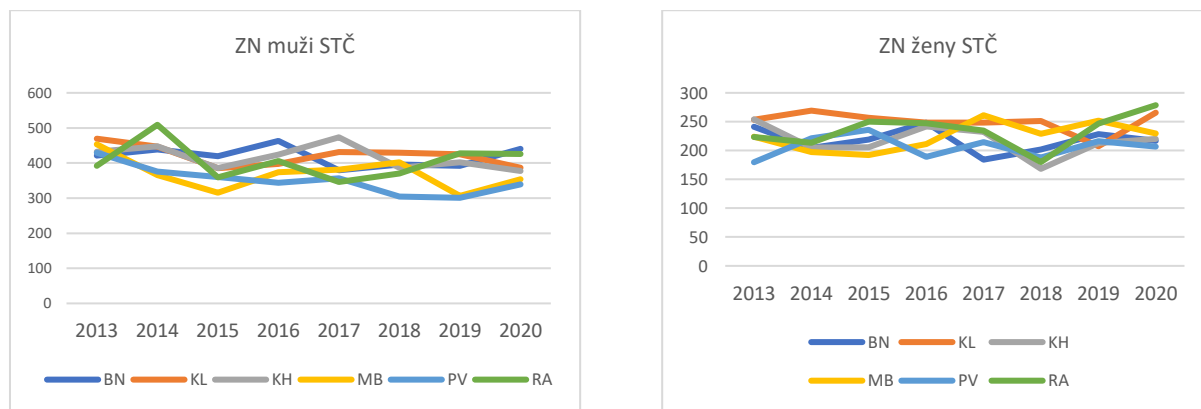
UKAZATEL: Evidenci zemřelých na **zhoubné nádory** (dále jen „**novotvary**“) zajišťuje Český statistický úřad. V roce 1976 byl založen Národní onkologický registr České republiky, spravovaný ÚZIS ČR, který každoročně přináší informace o nově diagnostikovaných případech zhoubných onemocnění. Úmrtnost na novotvary je vyjádřena formou přepočtu na evropský věkový standard. Tyto přepočty umožňují srovnávat incidenci i mortalitu novotvarů v České republice. Zdroj: ÚZIS ČR.

Graf č. 17: Porovnání standardizované úmrtnosti na novotvary na 100 000 mužů/žen Středočeského kraje a ČR

Zdroj: ÚZIS ČR

Graf č. 18 - 19 : Porovnání standardizované úmrtnosti na novotvary na 100 000 obyvatel ve vybraných okresech Středočeského kraje

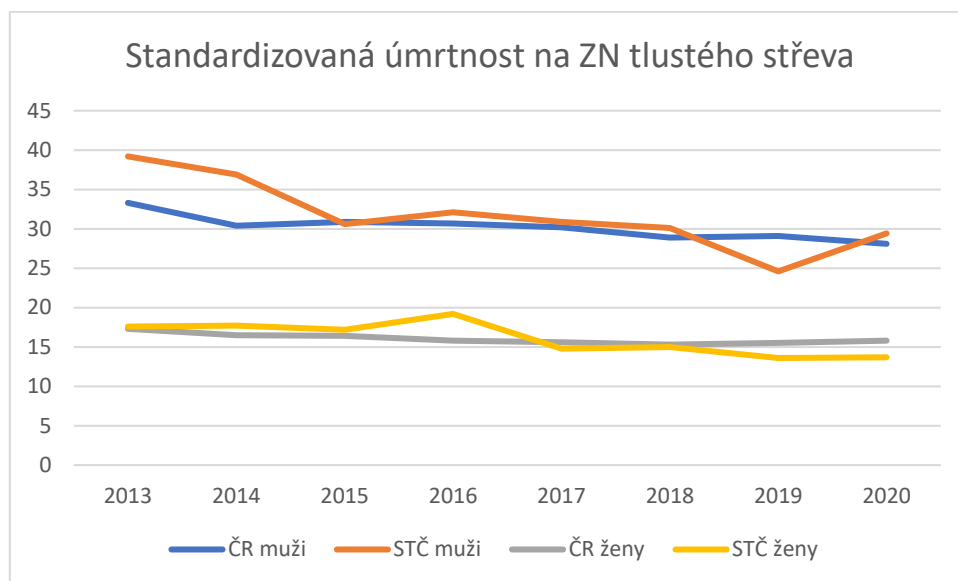

Zdroj: ÚZIS ČR

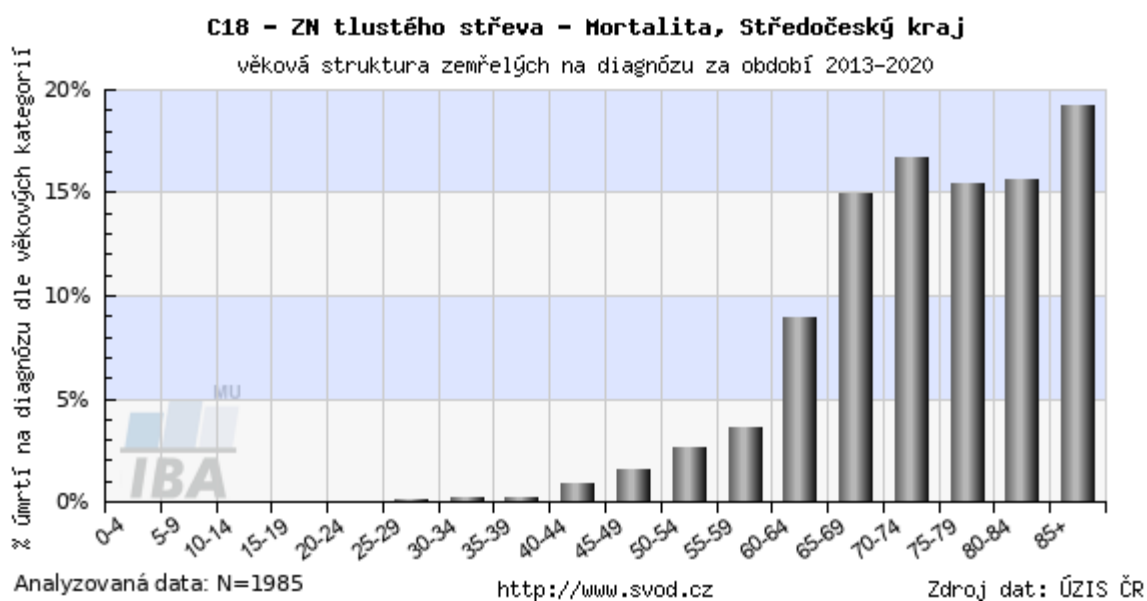
Ve sledovaném období je patrný mírně klesající trend standardizované úmrtnosti na novotvary u mužů, mezi roky 2013 a 2020 došlo k poklesu o 14 % u mužů ve Středočeském kraji na 100 000 mužů. U žen ve Středočeském kraji se pak SDR významně nemění. Z hlediska pohlaví dosahovala SDR na novotvary po celé sledované období u mužů téměř dvojnásobných hodnot oproti ženám, a to jak ve Středočeském kraji, tak v ČR.

Úmrtnost na novotvary tlustého střeva

Graf č. 20: Porovnání standardizované úmrtnosti na novotvary tlustého střeva na 100 000 mužů / žen ve Středočeském kraji a ČR

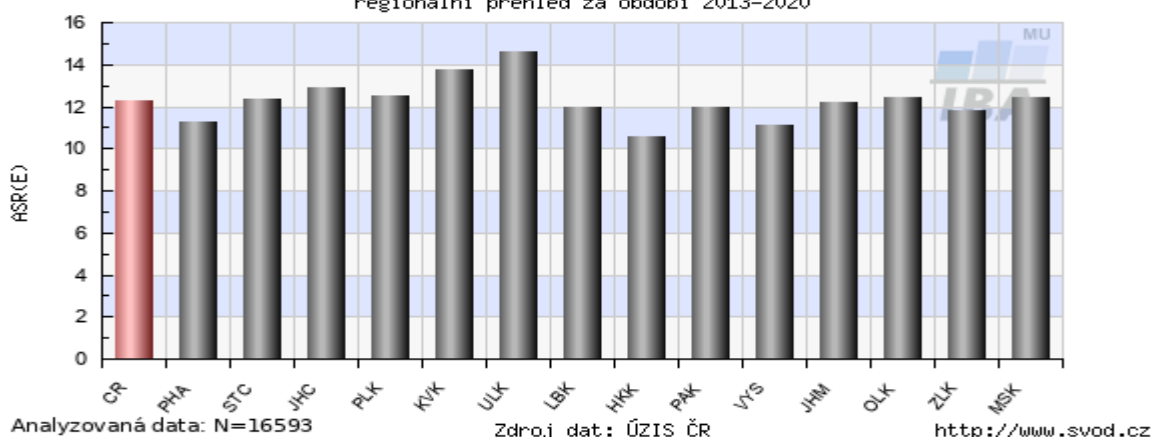

Zdroj: ÚZIS ČR

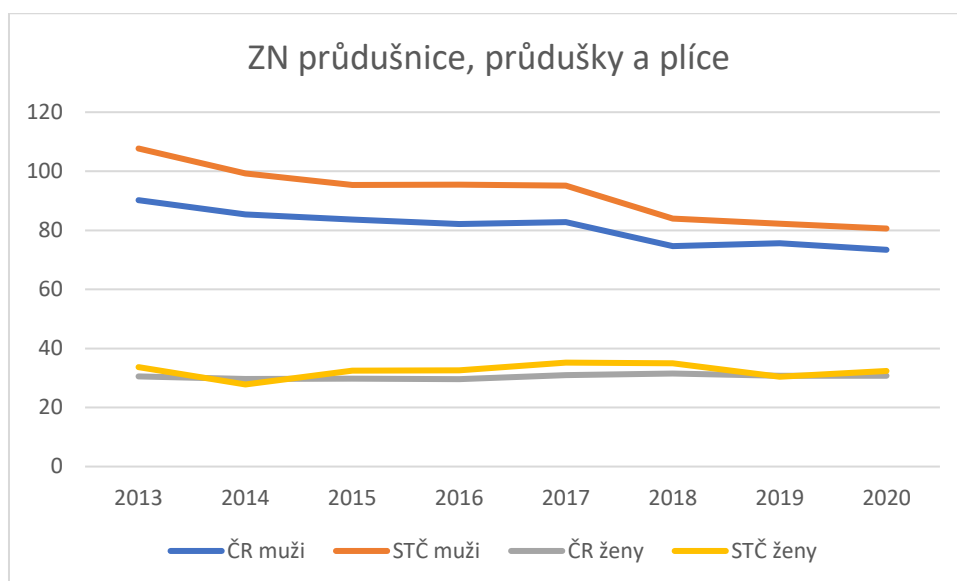
Nejvyšší úmrtnost na novotvary tlustého střeva je dosahována u mužů, kdy výskyt ve Středočeském kraji se pohybuje na úrovni republikového průměru a výrazně se zvyšuje po 60. roce věku. V rámci krajů ČR je nejvyšší úmrtnost na zhoubný nádor tlustého střeva v Ústeckém kraji, nejnižší pak v Hradeckém kraji.

C18 - ZN tlustého střeva - Mortalita
regionální přehled za období 2013–2020

Úmrtnost na novotvary průdušnice, průdušek a plic

Graf č. 21: Porovnání standardizované úmrtnosti na novotvary průdušnice, průdušek a plic na 100 000 mužů / žen ve Středočeském kraji a ČR

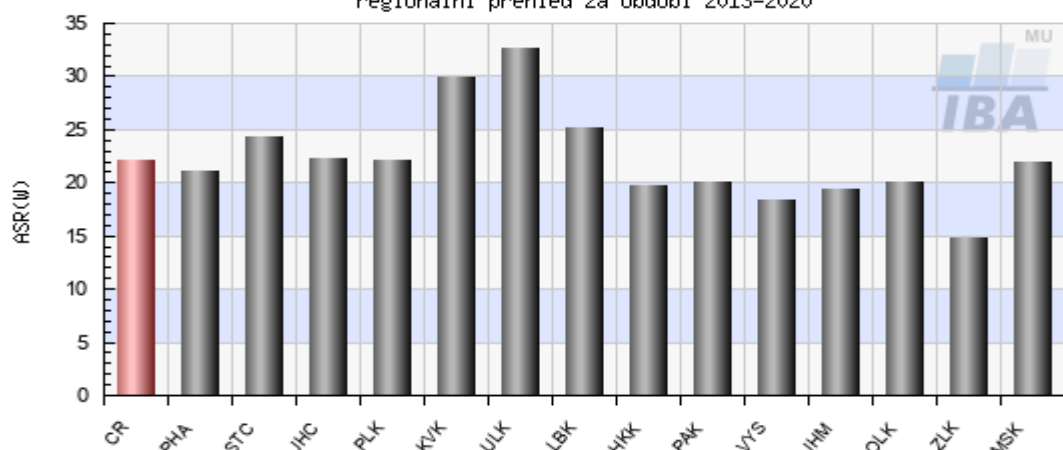

Zdroj: ÚZIS ČR

Nejvyšší úmrtnost na nádory průdušnice, průdušek a plic je opět u mužů, kdy výskyt ve Středočeském kraji převyšuje výskyt v ČR a v rámci krajů je na 4. místě. U mužů ve Středočeském kraji došlo ve sledovaném období 2013 – 2020 k poklesu SDR o 25 %, u žen je však výskyt na stejné úrovni. Maximum úmrtí je zaznamenáváno ve věku 75 – 84 let.

C33,C34 - ZN průdušnice, průdušky a plíce - Mortalita

regionální přehled za období 2013–2020

Analyzovaná data: N=42655

Zdroj dat: ÚZIS ČR

<http://www.svod.cz>

C33,C34 - ZN průdušnice, průdušky a plíce - Mortalita, Středočeský kraj

věková struktura zemřelých na diagnózu za období 2013–2020

Analyzovaná data: N=5613

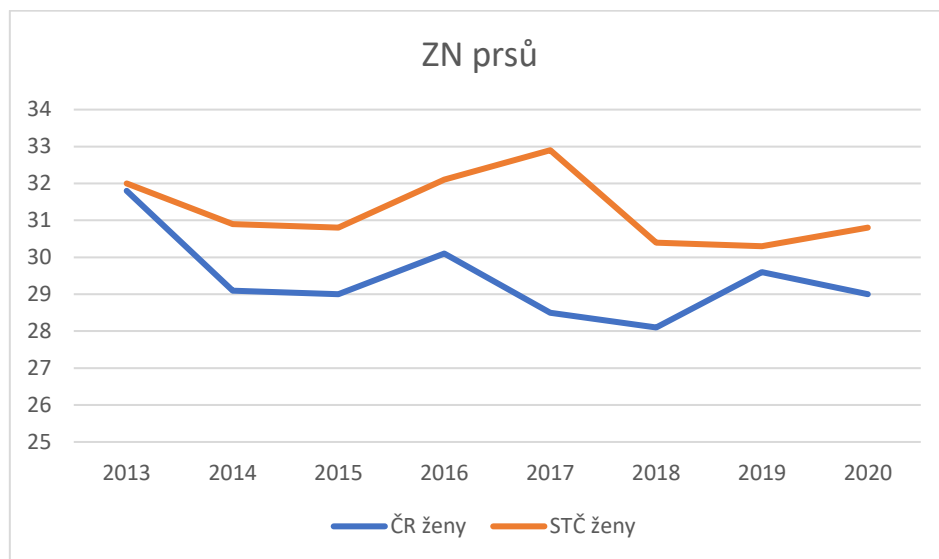
<http://www.svod.cz>

Zdroj dat: ÚZIS ČR

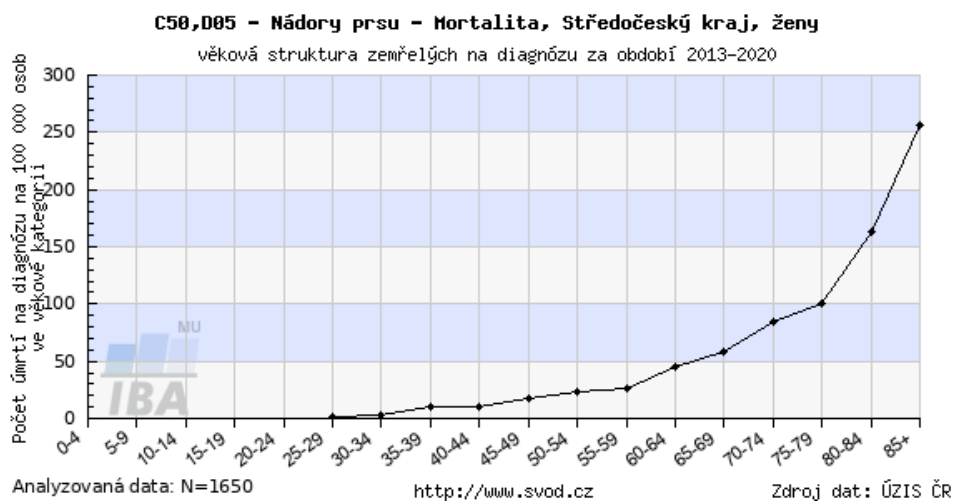
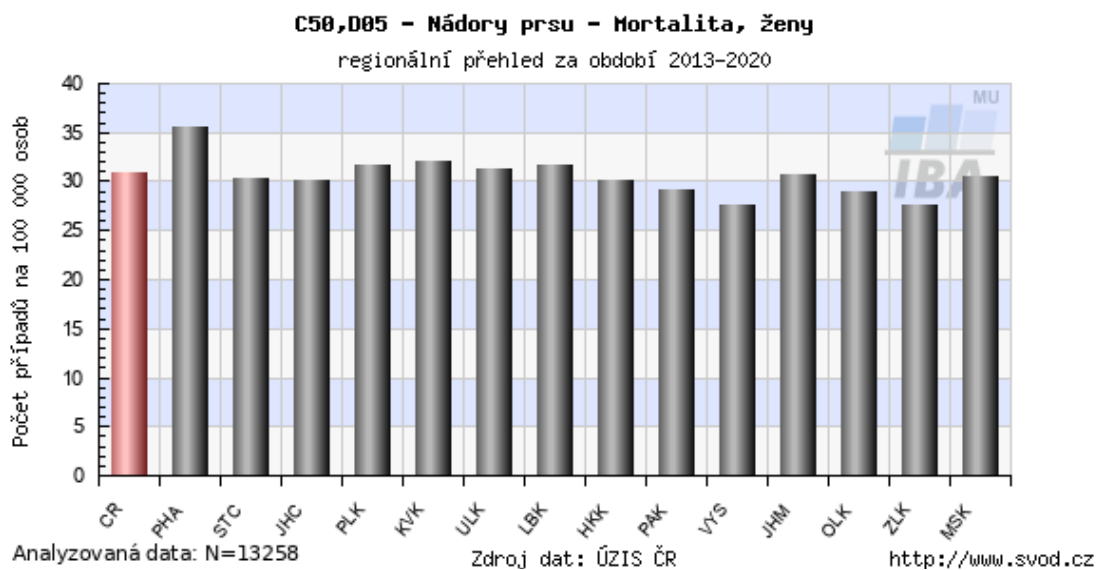
Úmrtnost na novotvary prsu

Z analýzy dlouhodobých dat na úrovni krajů je patrné (Graf č. 22), že trend úmrtnosti na karcinom prsu u žen v okresech Středočeského kraje je obdobný jako v Česku a má lehce klesající trend. Za sledované období je nejvyšší úmrtnost v Praze, nejnižší pak ve Zlínském kraji, ve Středočeském kraji je úmrtnost pod celorepublikovým průměrem.

Graf č. 22: Porovnání standardizované úmrtnosti na novotvary prsu na 100 000 žen ve Středočeském kraji a ČR

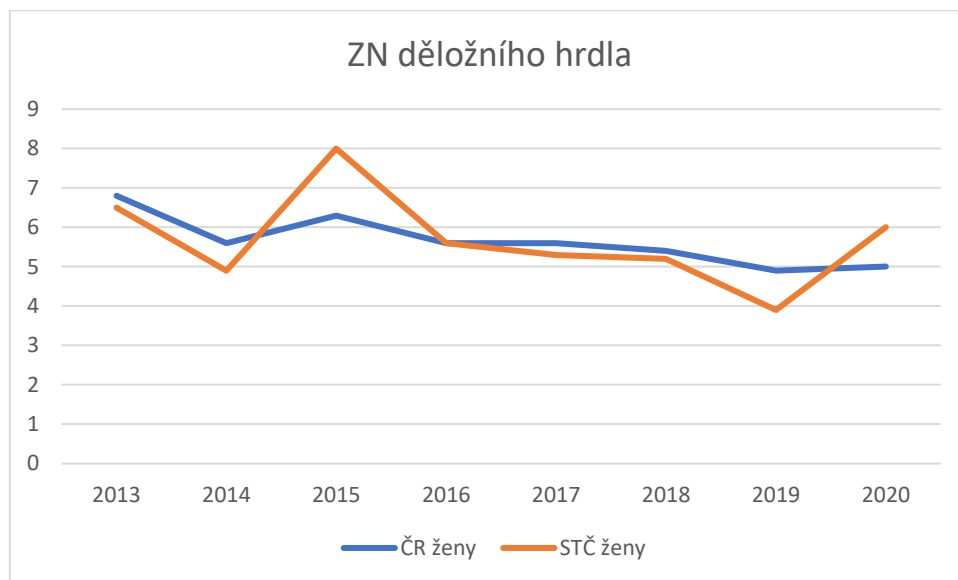
Zdroj: ÚZIS ČR

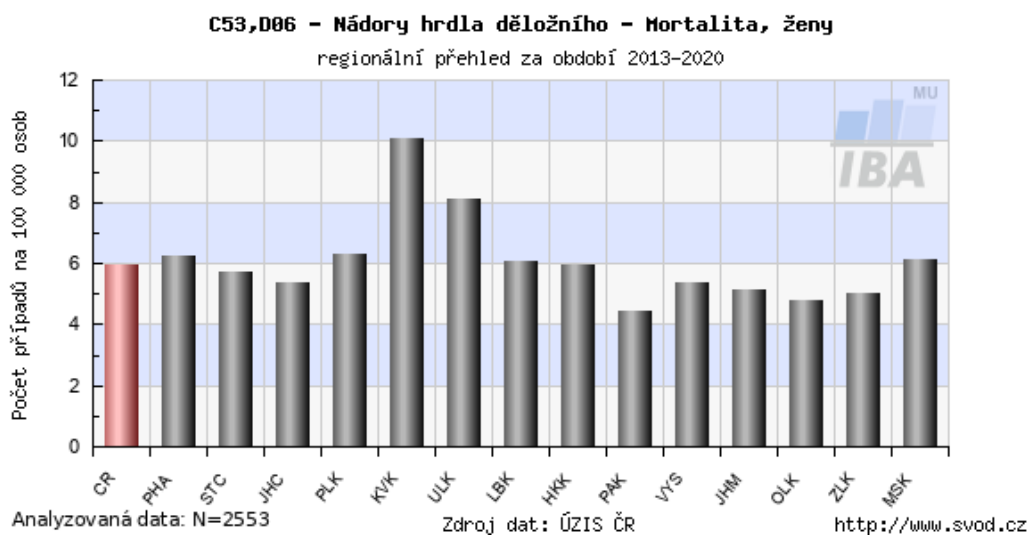
Úmrtnost na novotvary děložního hrdla

Nejvyšší úmrtnost na nádory děložního hrdla byla zjištěna v průběhu sledovaného období v Karlovarském a Ústeckém kraji, ve Středočeském kraji je počet úmrtí (SDR) na úrovni průměru ČR a má jen lehce klesající tendenci.

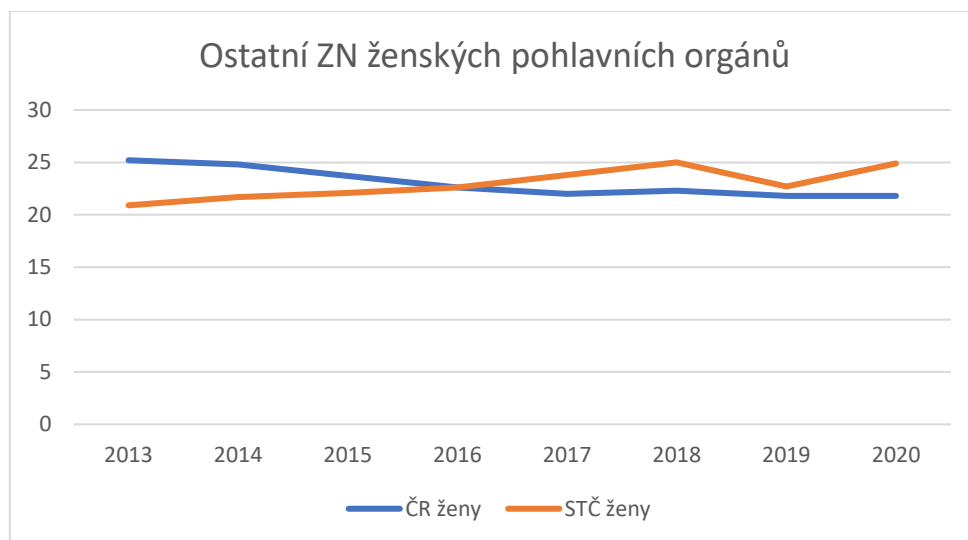
Graf č. 23: Porovnání standardizované úmrtnosti na zhoubné novotvary děložního čípku na 100 000 žen v ČR a STČ

Zdroj: ÚZIS ČR

Graf č. 24: Porovnání standardizované úmrtnosti na zhoubné novotvary ženských pohlavních orgánů na 100 000 žen v ČR a STČ

U ostatních zhoubných nádorů ženských pohlavních orgánů je trend v ČR klesající, ve Středočeském kraji naopak mírně stoupající, rozdíly jsou však v jednotkách úmrtí na 100 tisíc žen.

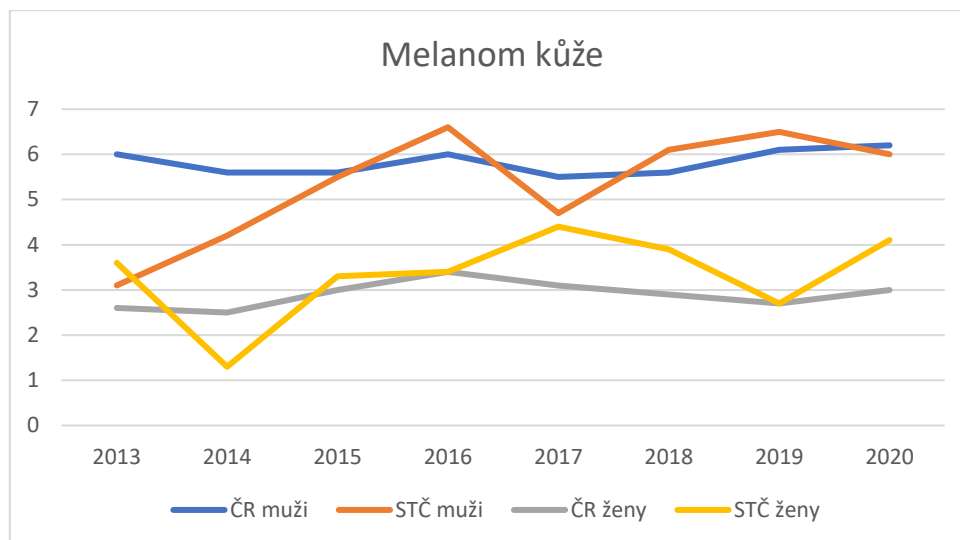
Úmrtnost na melanom

V uvedeném období je patrný setrvalý trend úmrtnosti na melanom v ČR i Středočeském kraji, kde je větší rozptyl úmrtí (řádově však jde pouze o jednotky úmrtí na 100 tisíc obyvatel).

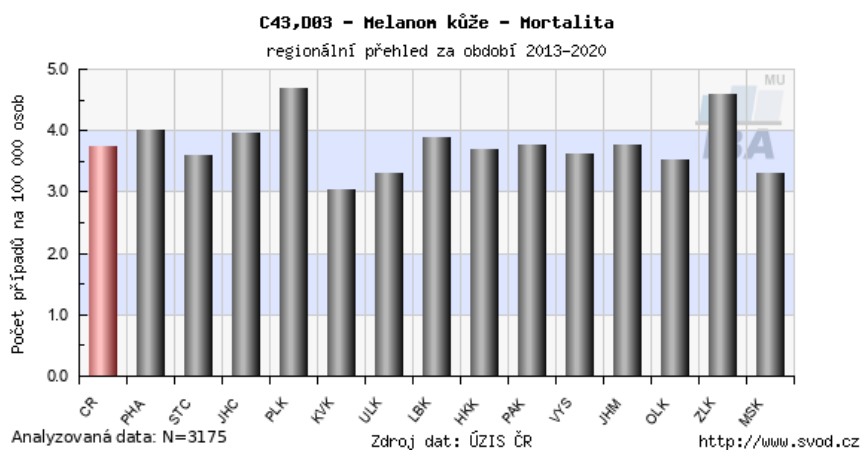
Nejvyšší úmrtnost na melanom byla po celé sledované období let 2013 - 2020 v Plzeňském a Zlínském kraji, ve Středočeském kraji byla pak lehce nad republikovým průměrem.

SDR u žen na melanom se pohybuje ve velmi nízkých hodnotách po celé hodnocené desetileté období jak ve Středočeském kraji, tak v Česku. Ve Středočeském kraji byla nejnižší hodnota 1,3 úmrtí na 100 tisíc žen a nejvyšší pak 4,4 na 100 tisíc žen. Výskyt u mužů je pak vyšší, hodnota ukazatele dosahovala rozmezí 3,1 - 6,6 úmrtí na 100 tisíc mužů.

Graf č. 25: Porovnání standardizované úmrtnosti na melanom na 100 000 mužů/žen ve Středočeském kraji a ČR

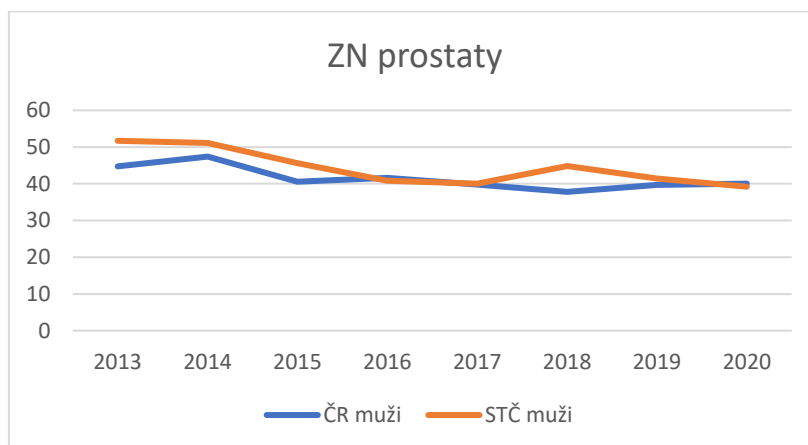

Zdroj: ÚZIS ČR

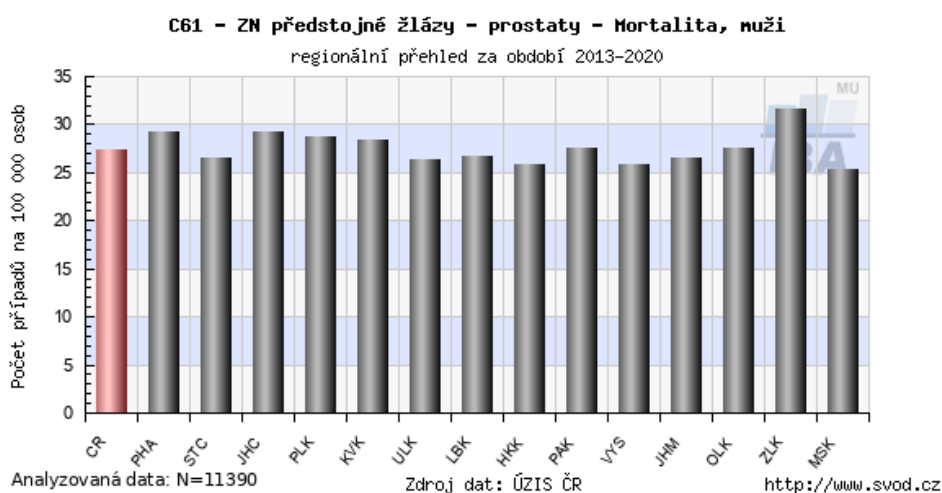

Úmrtnost na novotvary prostaty

Graf č. 26: Porovnání standardizované úmrtnosti na novotvary prostaty na 100 000 mužů v ČR a ve Středočeském kraji

Zdroj: ÚZIS ČR

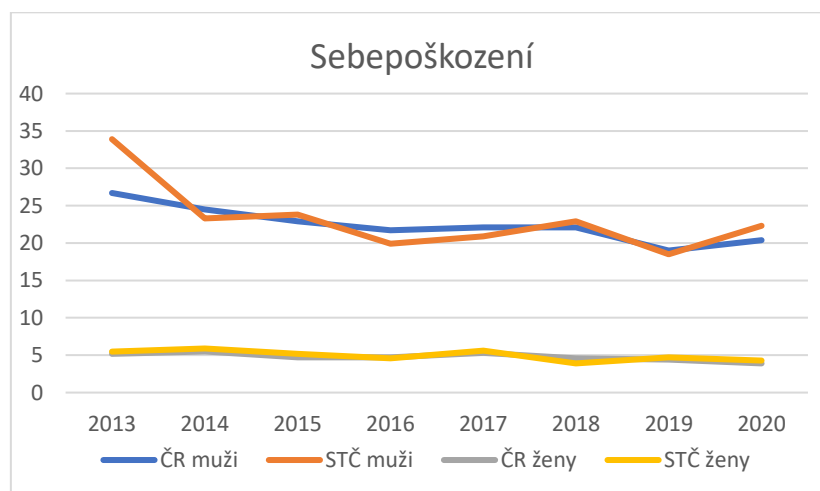
V Česku byla nejvyšší úmrtnost na nádory prostaty zjištěna ve Zlínském kraji, nejnižší v Moravskoslezském kraji. Středočeský kraj je mírně pod celorepublikovým průměrem. Ve Středočeském kraji poklesla hodnota ukazatele mezi roky 2013 a 2021 o 24 % a v Česku o 11 %.

Úmrtnost na úmyslné sebepoškození

UKAZATEL: Standardizovaná úmrtnost (SDR) na poranění a otravy z důvodu **úmyslného sebepoškození** - teoretická intenzita úmrtnosti (na 100 000 osob) reálné populace s určitým věkově specifickým profilem úmrtnosti za předpokladu věkové struktury populace odpovídající tzv. evropskému standardu. Počítáno metodou přímé standardizace. Zdroj: ÚZIS ČR

V případě úmrtí na sebepoškození dominuje výskyt u mužů, kdy je SDR cca 5x vyšší než u žen. Stejně jako v Česku, i ve Středočeském kraji je v posledních sledovaných letech patrný mírný pokles SDR. Mezi rokem 2013 a 2020 došlo k poklesu SDR ve Středočeském kraji u mužů o 34 %, u žen o 22 %.

Graf č. 27: Porovnání standardizované úmrtnosti na úmyslné sebepoškození na 100 000 mužů/žen ve Středočeském kraji a v ČR

Zdroj: ÚZIS ČR